

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової
адміністрації
Фаховий коледж Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка

*Циклова комісія трудового навчання та технологій і образотворчого
мистецтва*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора

навчально-виховної роботи

Павло ЯЛОВСЬКИЙ

18 серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Виробнича практика

(педагогічна практика в літніх оздоровчих таборах)

Освітньо-професійний ступінь **фаховий молодший бакалавр**
Галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**
Спеціальність **014 Середня освіта (Образотворче мистецтво)**
Освітньо-професійна програма **Образотворче мистецтво**

Гуменюк Б. О. Виробнича практика (педагогічна практика в літніх оздоровчих таборах): робоча програма педагогічної практики для здобувачів фахової передвищої освіти з галузі 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво) . Кременець, 2023. 13 с.

Розробник:

Гуменюк Богдана Олександрівна – викладач циклової комісії трудового навчання та технологій і образотворчого мистецтва Фахового коледжу Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії трудового навчання та технологій і образотворчого мистецтва

Протокол № 1 від «31» серпня 2023 р.

Голова циклової комісії

Віталій ПИСАРЕНОК

1. Вступ

Виробнича практика (педагогічна практика в літніх оздоровчих таборах) практика займає важливе місце у системі підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Вона виступає як зв'язок між теоретичною підготовкою майбутніх педагогів та їх практичною самостійною роботою в літніх оздоровчих таборах, надає професійний педагогічний досвід.

Програма «Виробнича практика (педагогічна практика в літніх оздоровчих таборах)» складена для навчання здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» відповідно до освітньо-професійної програми Середня освіта (Образотворче мистецтво) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво).

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ECTS: 3	Галузь знань 01 Освіта	Нормативна
Змістових модулів – 3	014 Середня освіта (Образотворче мистецтво)	Рік підготовки: 3-й
Загальна кількість годин 90	Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Образотворче мистецтво)	Семестр: 6-й
Тижнів: 3	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Самостійна робота: 90 год. Вид контролю: залік 6-й семестр

3. Мета навчальної дисципліни

Мета розширити професійно-педагогічні знання практикантів та озброїти їх методикою виховної роботи з дітьми та підлітками в літній період у дитячих оздоровчих таборах, пришкільних майданчиках, в таборах праці та відпочинку. Включення здобувача фахової передвищої освіти у різні види культурно-дозвіллевої, організаційно-педагогічної та виховної роботи, що мають чітко сформульовані завдання і його активна позиція, сприяють успішному становленню майбутнього фахівця.

Бази практик – літні табори оздоровлення та відпочинку для дітей і підлітків; табори відпочинку для дітей та підлітків-інвалідів; табори відпочинку для дітей-сиріт; табори екологічного спрямування; табори оздоровлення та відпочинку підлітків з девіантною поведінкою тощо.

Завдання практики:

- визначати мету і завдання виховної роботи з дітьми в умовах оздоровчих таборів, пришкільних майданчиків, трудових об'єднань школярів;
- складати план роботи загону на табірну зміну, щоденний план роботи з урахуванням інтересів та індивідуальних особливостей дітей;
- співпрацювати з органами дитячого самоуправління в дитячих колективах;
- організовувати і проводити різноманітні форми виховної роботи з дітьми в оздоровчих таборах;
- організовувати колективну, групову та індивідуальну роботу; налагоджувати дружні відносини з вихованцями в специфічних табірних умовах;
- аналізувати досвід своєї педагогічної діяльності.

У результаті проходження педагогічної практики у літніх оздоровчих закладах у здобувача фахової передвищої освіти формуються такі компетентності:

ЗК2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5 Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8 Здатність використовувати інформацію та комунікаційні технології.

СК1 Здатність враховувати в освітньому процесі вікові особливості учнів.

СК2 Здатність до використання предметних знань в освітньому процесі.

СК3 Здатність до інтеграції предметних знань з різних освітніх галузей.

СК4 Здатність до добору й застосування доцільних форм, методів, технологій та засобів навчання.

- СК5 Здатність до використання відкритих ресурсів, інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в освітньому процесі.
- СК6 Здатність до формування мотивації та організації пізнавальної діяльності учнів.
- СК7 Здатність до спілкування з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою педагогічного супроводу.
- СК8 Здатність до забезпечення сприятливих умов в освітньому середовищі для кожного учня відповідно до його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.
- СК9 Здатність до планування освітнього процесу в межах посадових обов'язків.
- СК10 Здатність до організації процесу навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти.
- СК11 Здатність до використання освітніх інновацій у професійній діяльності.
- СК12 Здатність до моніторингу педагогічної діяльності та визначення власних професійних потреб.
- СК13 Здатність розвивати мовно-комунікативну компетентність учнів.
- СК14 Здатність до формування в учнів відповідального ставлення до інформаційнокомунікаційних та цифрових технологій та безпечного їх використання.
- СК15 Здатність до попередження булінгу та протидії різними проявами насильства.
- СК16 Здатність розуміти основи образотворчої грамоти, аналізувати історичні етапи розвитку образотворчого мистецтва, художні твори; використовувати спеціальну термінологію; усвідомлювати значення образотворчого мистецтва у вихованні учнівської молоді.
- СК17 Здатність до оволодіння методологією образотворчої діяльності й засвоєння основ художньої майстерності.
- СК18 Здатність володіти академічними та сучасними техніками, прийомами та засобами рисунку, живопису, композиції.
- СК19 Здатність добирати ефективні для художньо-творчого розвитку учнів форми, методи, засоби і технології студіювання образотворчого мистецтва.
- СК20 Здатність до організації, проведення й оцінки результативності навчальних практик, виховних заходів та виставок творів образотворчого мистецтва.
- СК21 Здатність до здійснення дослідницької і навчально-пізнавальної діяльності та презентації її результатів.
- СК22 Здатність володіти художніми техніками обробки матеріалів декоративно-прикладного мистецтва.
- СК23 Здатність до аналізу традицій та сучасних тенденцій декоративно-прикладного мистецтва, ідентифікації та порівняння ознак різних його видів, навчання учнів технікам декоративно-прикладного мистецтва у позакласній та позашкільній діяльності.

Програмові результати навчання

- РН1 Здійснювати професійну діяльність державною мовою як усно, так і письмово.

- PH2 Застосовувати ефективні моделі міжособистісної комунікації як в професійній діяльності, так і поза її межами.
- PH3 Аналізувати можливості професійного розвитку з урахуванням умов педагогічної діяльності та індивідуальних запитів і потреб.
- PH4 Враховувати вікові особливості учнів в освітньому процесі для забезпечення його ефективності.
- PH5 Забезпечувати досягнення результатів навчання, визначених Державними стандартами освіти та типовими освітніми програмами.
- PH6 Застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних освітніх галузей в освітньому середовищі.
- PH7 Організовувати освітній процес з використанням технологій дистанційного навчання.
- PH8 Сприяти формуванню мотивації учнів до навчання.
- PH9 Використовувати ефективні форми, засоби і стратегії комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями.
- PH10 Планувати освітній процес залежно від мети, індивідуальних особливостей учнів, специфіки діяльності закладу освіти.
- PH11 Застосовувати інновації у професійній діяльності.
- PH12 Оцінювати власну педагогічну діяльність відповідно до визначених критеріїв.
- PH13 Формувати в учнів здатність до конструктивної міжособистісної взаємодії.
- PH14 Формувати в учнів здатність використовувати інформаційнокомунікаційні та цифрові технології для вирішення навчальних завдань.
- PH15 Застосовувати основні стратегії поведінки щодо попередження булінгу та протидії різним проявам насильства
- PH16 Володіти теоретико-методичними знаннями у галузі образотворчого мистецтва, принципами та закономірностями організації навчання образотворчому мистецтву в закладах загальної середньої освіти.
- PH17 Уміти застосовувати у професійній та творчій діяльності художні техніки і матеріали образотворчого мистецтва та володіти основами художньої майстерності.
- PH18 Уміти розвивати творчу уяву, образне мислення та художній смак учнів.
- PH19 Виявляти здатність до створення власних художніх задумів, розробляти ескізи, проекти, виконувати та презентувати творчі роботи.
- PH20 Здійснювати організацію, проведення та оцінку навчально-творчих практик, виховних заходів, виставок образотворчого мистецтва.
- PH21 Уміти здійснювати дослідницьку і навчально-пізнавальну діяльність у сферах психології, педагогіки, методики навчання образотворчого мистецтва та використовувати її результати у професійній діяльності.
- PH22 Виявляти готовність до застосування художніх технік обробки матеріалів декоративно-прикладного мистецтва у гуртковій роботі та популяризації народного мистецтва.
- PH23 Володіти знаннями та уміннями організації предметноперетворювальної

діяльності школярів у сфері декоративно-прикладного мистецтва.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Організаційно-педагогічна робота

- ознайомлення з усталеними традиціями загону і табору;
- формування загонів, ознайомлення зі складом загону, перевірка рівня підготовки дітей до виїзду та перебування в оздоровчому таборі;
- планування роботи на основі орієнтовного календарного плану роботи загону;
- робота з активом, з органами самоуправління в дитячому колективі, організація та проведення настановних зборів у дитячому колективі (збір-вогник «Будьмо знайомі», організаційний збір, збір-планування);

Змістовий модуль 2. Виховна робота

- пізнавальний напрямок роботи (розвиток пізнавальних інтересів, спостережливості у дітей, формування світогляду засобами пізнавальних подорожей, естафет, усних журналів, проведення дидактичних, сюжетно-рольових ігор тощо);
- формування національної самосвідомості, виховання в дітей та підлітків любові до рідного краю, до свого народу (інформування, конкурси, вивчення народних звичаїв та обрядів, фестивалів українських народних пісень, ігор, масовок, вогнищ, малювання плакатів, оформлення стінгазет);
- художньо-естетичне виховання (конкурси малюнків, розвиток творчих здібностей, гурткова робота, оволодіння сучасними техніками, прийомами та засобами рисунку, живопису, композиції, техніками обробки матеріалів декоративно прикладного мистецтва);
- трудове виховання (самообслуговування, трудові десанти та операції, збір лікарських рослин, гіллячкового корму, збереження майна, бесіди про працю, про людей праці);
- моральне виховання дітей (бесіди, брейн-ринги про гуманізм, дружбу і товаришування, про культуру поведінки, діяльність постів доброти і милосердя);
- військово-патріотична, туристсько-краєзнавча робота, спортивна і оздоровчо-гігієнічна робота (туристичні походи, походи вихідного дня, походи по місцях бойової та трудової слави, пошукова робота, зустрічі з ветеранами війни, визволителями України, спортивні змагання, рухливі ігри, купання, дотримання і виконання режимних моментів, загартовування);

Змістовий модуль 3. Культурно-дозвілєва, натуралістична і природоохоронна робота

- організація художньо-творчої роботи, розвиток творчих здібностей (конкурси малюнків, фестивалі читців, співаків, танцюристів, тіньовий та ляльковий театри, робота гуртків художньої самодіяльності).

- екскурсії в природу, виставки-конкурси «Витвори природи», бесіди про природу і раціональне використання її ресурсів, організація трудових десантів із озеленення території, діяльність «зелених», «голубих» патрулів та інше;

Під час педагогічної практики у літніх оздоровчих таборах здобувачі фахової передвищої освіти беруть участь у виробничих нарадах, педагогічних радах, вивчають і аналізують досвід кращих педагогів-організаторів, вихователів, ведуть педагогічний щоденник, документацію практиканта.

5. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Форми роботи	К-сть годин
Змістовий модуль 1. Організаційно-педагогічна робота		
1.1	Зустріч дітей, знайомство з загоном, вожатими.	2
1.2.	Упорядкування житлових приміщень.	2
1.3.	Побудова плану-сітки роботи загону на зміну.	2
1.4.	Формування органів дитячого самоврядування.	2
1.5.	Ознайомлення дітей з режимом дня, правилами особистої гігієни та самообслуговування.	2
1.6.	Виготовлення символів загону.	2
Змістовий модуль 2. Виховна робота		
2.1	Вивчення попереднього досвіду дітей, рівень їх умінь та навичок.	2
2.2	Формування національної самосвідомості, виховання в дітей та підлітків любові до рідного краю.	4
2.3	Художньо-естетичне виховання конкурси малюнків, розвиток творчих здібностей, гурткова робота.	4
2.4.	Трудове виховання. Бесіди про працю, про людей праці.	4
2.5.	Моральне виховання дітей. Бесіди, брейн-ринги про гуманізм, дружбу і товаришування, про культуру поведінки	4
2.6.	Залучення дітей до різних видів виховної діяльності (художньо-естетична, туристсько-краєзнавча робота, спортивна і оздоровчо-гігієнічна робота).	16
Змістовий модуль 3. Культурно-дозвіллева діяльність		
3.1	Організація художньо-творчої роботи, розвиток творчих здібностей.	22
3.2.	Організація відпочинку, екскурсії в природу, виставки-конкурси дитячих малюнків, плакатів та інших художніх робіт.	22
	Всього	90 год

6. Звітна документація педагогічної практики в літніх оздоровчих таборах

1. План-сітка роботи загону на табірну зміну.

2. Щоденник педагогічної практики з індивідуальним планом роботи практиканта та обліком його роботи, звітом про педагогічну практику та характеристикою роботи практиканта з оцінкою.

3. Конспекти виховних, розважальних, спортивних заходів, погоджені заступником директора.

4. Психолого-педагогічну характеристику на дитину

5. Наочні матеріали для презентації практики.

7. Методи контролю

- ведення щоденника практики з вказівкою термінів проведення виховних заходів;
- відвідування та аналіз здобувачами фахової передвищої освіти виховних заходів у таборі;
- ведення спостережень за вихованцями;
- відвідування заходів методистом, старшим вихователем та директором табору.

Види та форми контролю за роботою здобувачів фахової передвищої освіти під час практики

- поточний (відвідування керівником практики проведених заходів);
- підсумковий (оцінка за проходження практики);
- індивідуальний;
- груповий.

8. Критерії оцінювання навчальної дисципліни здобувачів фахової передвищої освіти

Оцінка «5» («відмінно»): здобувач фахової передвищої освіти виявляє міцні, глибокі та системні знання навчально-програмованого матеріалу; відповідь здобувача фахової передвищої освіти повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу; демонструє вміння самостійно знаходити та користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища, ідеї, встановлювати причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робити аргументовані висновки; користується широким арсеналом засобів доказів власної думки, вирішує складні проблемні завдання; виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань; творчо застосовує професійні вміння і навички; вміє пов'язати теорію з практикою; володіє культурою викладу інформації, мова студента грамотна.

Оцінка «4» («добре»): здобувач фахової передвищої освіти виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте його знання недостатньо глибокі та осмислені; відповідь на рівні загальних уявлень про предмет; демонструє деяке порушення логічності й послідовності викладу матеріалу; виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити певні, але неконкретні й неточні висновки; не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою; має фрагментарні навички в роботі з джерелами інформації; виявляє невисоку культуру викладу знань.

Оцінка «3» («задовільно»): здобувач фахової передвищої освіти фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; викладає матеріал уривчастими реченнями, при відповіді допускає суттєві помилки, які не здатен виправити після коректування запитань; недостатньо володіє розумовими операціями; відсутні уміння і навички у роботі з джерелами інформації; не вміє логічно мислити та викласти свою думку.

Оцінка «2» («незадовільно»): здобувач фахової передвищої освіти не має мінімально достатніх знань з дисципліни погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє павичок застосування знань у практичних ситуаціях; демонструє; не виявляє творчі уміння застосування знань, навичок у навчально-дослідній та практичній діяльності.

9. Методичне забезпечення

Навчально-методичне забезпечення, періодичні видання, методичні посібники, мультимедійні презентації за змістом тем.

10. Зразки допоміжних матеріалів і документації практики

Елементи прикладної методики роботи літнього оздоровчого табору

1) Орієнтовна план-сітка роботи табору

1. Заїзд, знайомство з територією табору, його традиціями. Вечір знайомств.
2. Збір-знайомство з колективом вихователів. Гра «Ромашка». Дискотека.
3. Збір із планування. Ділова гра «Лідер», Вечір-гра «Два кораблі».
4. Урочисте відкриття табірної зміни. Вогнище. Вечір танців.
5. Робота гуртків. Конкурс «Алло, ми шукаємо таланти». Перегляд кінофільмів.
6. Відкриття малих олімпійських ігор, спортивна гра на місцевості «Пакет», Вечір туристичної пісні.
7. Спортивні змагання. Свято Нептуна. Дискотека.
8. Спортивні змагання. Конкурси на лісовій галявині.
9. Перегляд кінофільму. Закриття малих олімпійських ігор. Конкурс «Приємного апетиту». Інсценізація української народної казки.
10. Національно-патріотичне свято «Нашому роду нема переводу».
11. День іменинника. Лялькова вистава. Конкурс на кращу танцювальну пару.
12. Родинне свято. Зустріч з батьками. Дискотека.
13. Конкурс на асфальті. Свято «Подорож у країну ввічливості».
14. Свято квітів. Конкурс на кращу історію про квітку. Конкурс на кращу ікебану. Обирання королеви квіtkового балу. Конкурс «Веселий експрес».
16. Клуб «Що? Де? Коли?» Майстерня мод. Танцювальний марафон.

17. Гра-справа «Місто веселих майстрів». Рейд «Тут і там ходить хлопчик Помагай».
 18. День гумору. Свято «Веселий ярмарок». Перегляд кінофільму.
 19. Заочна подорож країнами світу. Оздоровчий похід. Вечір ігор, загадок та скоромовок.
 20. День казкових витівок. Конкурс телепередач.
 21. Конкурс «Ну-мо, дівчата». Конкурс «Міс загону».
 22. Конкурс «Ну-мо, хлопці». Свято «Козацькі забави». Дискотека.
 23. Конкурс молодих поетів. Анкетування стосовно табірної сезону.
- Прощальне вогнище.

Зразки оформлення документації педагогічної практики в літніх оздоровчих таборах

1) Орієнтовна схема звіту практиканта про роботу в літньому дитячому оздоровчому таборі

1. В якому оздоровчому таборі (іншому закладі) і ким працював? Скільки днів відпрацював?
 2. Контингент дітей в загоні (кількість, вік, міські, сільські і т.п.).
 3. Звіт проведеної практикантом роботи в таборі (робота в перші дні, підготовка до прийому дітей, прийом дітей, організація дитячого колективу, планування роботи).
 4. Аналіз проведеної роботи з дітьми (по розділах плану виховної роботи).
 5. Висновки і пропозиції щодо поліпшення підготовки до роботи в оздоровчих таборах.
 6. Перелік матеріалів, які додаються до звіту.
- Звіт підписується практикантом і затверджується старшим вожатим (керівником установи).

2) Орієнтовна схема характеристики роботи практиканта в літніх оздоровчих таборах

1. Упродовж якого часу (зміни) працював практикант з дітьми у таборі.
 2. Знання практикантом методів і форм роботи, уміння реалізувати їх в практичній діяльності.
 3. Уміння планувати виховну роботу з дітьми. Виконання наміченого плану.
 4. Підхід до дітей, уміння організувати дитячий колектив і зацікавити його.
 5. Реалізація завдань виховної роботи, забезпечення дисципліни в загоні.
 6. Дисциплінованість, організованість практиканта і ставлення його до роботи.
 7. Недоліки в роботі практиканта.
 8. Оцінка за практику.
- Характеристику підписує і завіряє печаткою начальник табору.

3) Характеристика тимчасового дитячого колективу

1. Назва колективу.
2. Кількість членів колективу.

3. Розподіл за гендерною ознакою.
4. Середній вік учасників.
5. Аналіз основних ознак колективу (мета, спільна діяльність, органи самоврядування, рівень згуртованості колективу).
6. Взаємодія з вихователем.
7. Співпраця з іншими колективами.
8. Досягнення роботи з колективом.
9. Основні проблеми, з якими довелося зустрітися при роботі з тимчасовим колективом.
10. Висновки та пропозиції щодо подальшої роботи з організації тимчасового колективу.

11. Рекомендована література

1. Бартків О. С. Організація літньої педагогічної практики в літніх оздоровчих таборах. Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2006. 98 с.
2. Бартків О. С. Дитяче літо в оздоровчому таборі: навчально-методичне видання. Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2012. 270 с.
3. Горбинко В. М. Концепція діяльності дитячого оздоровчого табору / В. М. Горбинко // Практична психологія та соціальна робота. 2005. № 6. С. 57-60.
4. Стародубцева И. В. Организация работы в летнем детском оздоровительном комплексе «Алсу». Практична психологія та соціальна робота. 2005. № 6. С. 20-36.
5. Масляк І.П., Мамешина М.А. Педагогічна практика в загальноосвітніх навчальних закладах: Навч.-метод. посіб. для студентів вищ. навч. закл. фіз. культури, Харків. держ. акад. фіз. культури.– Харків : Бровін О. В., 2014. 217 с.
6. Борчук С.М. Педагогічний щоденник для студентів-практикантів на період літньої педагогічної практики в оздоровчих закладах /
7. С.М.Борчук. Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2009. 104 с.
8. Джус О.В. Літня виробнича педагогічна практика в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку: робочий зошит. Вид. 2-е, доповнене і перероблене / О.В.Джус. – Івано-Франківськ: НАІР, 2015. 132 с.
9. Закон України “Про вищу освіту” [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
10. Закон України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» від 4 вересня 2008 р. №375-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/375-17>
11. Ковальчук В.М. Літня виробнича практика студентів III курсу університету. Програма і методичні рекомендації / В.М.Ковальчук. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2010. 68 с.

12. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>